

Abonamentul:

Pentru monarhie:
Pe an 12 cor., $\frac{1}{2}$ an
6 cor., $\frac{1}{4}$ an 3 cor.

Pentru străinătate:
Pe 1 an 18 fr., $\frac{1}{2}$
an 9 fr., $\frac{1}{4}$ an
4 fr. 50 cm.

Foia apare în fiecare
Sâmbătă

Unirea

Inserțiuni:

Un șir garmond:
odată 14 fl., a doua
oară 12 fl., a treia
oară 10 fl.

Tot ce privește foaia
să se adreseze la: Re-
dacțiunea și admini-
strațiunea „Unirea”
în
Blaj.

Foaie bisericească-politică.

Anul XX.

Blaj, 18 Iunie 1910.

Numărul 25.

SECERISUL.

Incheierea anului școlar, când tinerele odrasle se reslătesc la vetrele părintești, e de o importanță așa de mare, încât nu putem înzista în deajuns asupra ei.

E vorba de încă un an de muncă, încă o brazdă în ogorul cultural: un pas înainte la activul nostru ca popor cult. Și câți factori nu conlucră la munca aceasta; dascălimea cu tot zelul misiunii lor înalte, părinții cu jertfele lor materiale, ce par a nu mai avea sfârșit — și elevii înșiși cu hărnicia inteligenței lor tinere.

E o sărbătoare adevărată acest sfârșit de an, care încununând munca a celor interesați, le dă și ocazia de a pauză preste lunile dogoritoare ale verei, recreându-se și aducându-și fdrțe noi pentru anul următor.

Privită din un punct de vedere mai înalt încheierea anului, în afară de bucuria ce ne-o insuflă, ne dă, în aceeaș vreme și prilej de serioase gânduri.

Ne gândim la cei preste șaiszeci tineri, cari au trecut examenul de maturitate la gimnaziul din loc, și la ceialalți (preste două sute), cari absoalvă la celelalte gimnazii românești și străine, cu sfârșitul acestui an școlar. Și după cea dintâi impresie de bucurie, când vedem cum numărul cărturarilor noștri se sporește an de an în mod tot mai simțitor — ni-se deșteaptă în sufletul nostru întrebarea crudă ca o indoială: Ce se va alege din acesti două sute de tineri? Ce carieră vor urma ei? Ce rost vor avea în viața noastră ca popor?

Cum elevii noștri nu se pot mândri, în cea mai mare a lor parte, cu o stare materială mai fericită, vor fi avizați și la universitate la ajutoarele și stipendiile, pe cari s'au sprijinit pe vremea studiilor gimnaziale. Din nenorocire stipendii avem puține și abia câteva

din ele sunt ceva mai mărișoare, pentru a putea servi drept bază de existență la continuarea studiilor universitare, unde cheltuelile traiului sunt de trei-patru ori mai mari ca cele de mai înainte. Stipendiile mai mărunte, cum sunt cele mai multe ale noastre, nu sunt nici pe departe suficiente pentru a acoperi cheltuelile, ce astăzi se recer la universități, — căci erau create pentru alte trebuințe mai mărunte, cari astăzi s'au schimbat cu totul.

Din cei peste două sute de absolvenți ai gimnaziului, vor intra, probabil la teologojii vre-o sută. Alții cincizeci vor putea să urmeze la universitate, fie că iau vr'un stipendiu mai mărișor, fie că îi susțin părinții de acasă!

Ce să fac însă ceialalți cincizeci, cari n-au încăput nici în seminar, nici n-au avut norocul să ia o bursă mai măricică, nici n-au posibilitatea de a urma studiile, rezimați pe averea părințească?

Iată o întrebare care ni-se impune cu atât mai stăruitor, cu cât numărul absolvenților de gimnazii crește an de an în proporții, cari nu mai sunt îmbucurătoare — ci aproape ne inspiră îngrijorare.

Ar fi nespun de trist dacă instrucțiunea noastră susținută cu atâtea jertfe ne-ar aduce, pe lângă foloase reale, și o plagă, de care ar trebui să ne păzim ca de foc: proletariatul intelectual.

Nimic mai periculos, nimic mai dureros ca acești oameni, cari se opresc la jumătatea drumului, fără să mai poată merge înainte. Înainte nu au cu ce să meargă, iar înapoi nu se mai pot întoarce.

Cum am putea să evităm acest proletariat intelectual?

Înainte de toate, ar trebui o mai obiectivă aprętiare a carierelor cari sunt mult mai număroase și mai avantajoase, dupăcum s'ar părea la prima vedere. Obişnuesc tinerii noștri a se îmbulzi, ales în vremea din urmă, în seminarii, cu și fără

adevărată vocațiune spre acest scop; acești solicitanți sunt recrutați de regulă dintre cei mai săraci, deși ar fi de dorit, în ce privește independența de acțiune, să luăm în cler cât mai multe elemente cu dare de mână. Băeții cu parale trec la drepturi, deși e o carieră destul de lungă și grea, mai ales după aglomerația anilor din urmă.

Numărul advocaților noștri se sporește an de an, în proporții prea de tot mari! Medici și ingineri avem puțini, deși ar avea ambele aceste cariere un imens teren de activitate chiar în sinul poporului nostru, iar numărul profesorilor e legat de acela al catedrelor dela școalele noastre, puține la număr.

Rămâne miliția, cu însemnatele ajutoare, ce le acoardă medicinistilor și celor cari urmează cursul de veterinar (iarăș o carieră foarte bună și foarte puțin exploatată de tineri de ai noștri!); silvanistica și montanistica, cursul notarial, farmacia — și seria întreagă de cursuri de mehanică superioară, de industrie, cari sunt aproape cu totul necunoscute tinerimii noastre, deși sunt de o rentabilitate mult superioară celorlalte cariere. Nu e rușine a te determina pentru o carieră de acest soi, chiar cu atestatul de maturitate în buzunar, căci capitalul intelectual are destul prilej pentru a se valida și pe acest teren. Dovadă industria înfloritoare a neamurilor, cari au înțeles înaintea noastră necesitatea și importanța acestui ram de muncă.

Să nu se aglomereze deci tinerii noștri la aceleaș cariere, cari vor fi prea strâmte pentru a-i încape — ci să aleagă și din celelalte, cari s'au dovedit atât de rentabile pentru lumea străină!

Vom avea atunci un cerc mai larg de activitate, ca popor, și vom scăpa și de primejdia proletariatulului intelectual, care amenință să se sălășluească și în sânul nostru.

Cari au fost cauzele căderii noastre?

II.

Față de manoperele aceste opoziționalul are un singur mijloc de apărare — retoriciunile legale, petiționarea. Poate acum să apeleze la Curie, înșirând toate ilegalitățile, volnicile, ce s'au săvârșit din partea organelor statului în favorul candidatului guvernamental. În astfel de cazuri sentința Curiei nu se poate prevedea. Se poate întâmpla, ca la Ceul Silvaniei, că petiția să fie respinsă la 2 ani din defecte de formă, fără ca să se între în merit și să se constate adevărătatea sau inexactitatea datelor înșirate în petiție. Și chiar când s'ar intra în cercetarea celor înșirate, cele mai multe cazuri sunt acoperite de cerințele legale — ba sunt chiar prea acoperite. Că prezidentul nu poate lăsa să voteze pe Albu, dacă în listă e introdus Albion, pe Pop dacă e Pap în listă, nici satul cutare nu-l admite la vot, dacă notariul și judele comunal nu sunt de față să constate identitatea votanților, e un drept, pe care și-l arogă prezidentul alegerii.

Și chiar când s'ar întâmpla una ca aceea, ca să se nimicească alegerea pe motive plausible, ce folos mai are opoziționalul din sentința aceasta? A avut chieituieli preste puterile lui la prima alegere, a avut enorme chieituieli cu nimicirea aceleia, va mai putea suportă încă o alegere? Candidații noștri sunt preste tot oameni săraci, fără subvenții, fără latifundii, oameni, cari trăiesc după munca lor, cu subțiri venit, cari cei mai mulți aduc o jertfă hotărându-se să candideze, căci nu numai, că să bagă în datorii cu astfel de ocazii, dar umblând în trebile țării își neglijează cancelaria advocațională, praxa medicală etc. din care e chemat să trăiască el și familia lui. E lucru clar, că unde guvernul vrea cu tot-

dinadinsul să iasă candidatul său acolo iasă, trebuie să iasă.

Să vedem acum intrucât a contribuit și ținuta poporului nostru la căderea candidaților naționali la alegerile acestea. Că ținuta necvalificabilă, inexplicabilă a multor alegători români încă a contribuit, ca să ieșim așa de rușinos la alegerile aceste, este un lucru evident. Făcând o ochire generală preste câmpul de luptă electorală, constatăm înainte de toate, că e mare deosebirea între ținuta românilor din Ardeal și între aceleora din Bănat și țara ungurească.

În Ardeal s'au pus candidaturi naționale în 10 cercuri și au ieșit biruitori 5 candidați, în Bănat și Țara ungurească s'au pus 15 candidaturi și biruitori a ieșit unul singur. În Ardeal dintre cercurile, cari le-am avut la alegerile trecute s'au pierdut trei și s'a cucerit unul (Făgărașul), în Țara ungurească s'au pierdut 8 și nici o cucerire nu s'a putut face. În Ardeal ținuta alegătorilor a fost desăvârșită, preste orice închipuire, încât Ighiul, Vințul și Orăștia au putut fi luat numai cu 1—55 de voturi, iar celelalte au fost luate iarăș deabia cu câteva voturi. Tot în Ardeal au fost respinși dela urnă cu sutele alegătorii români pe motive de nimica, în țara ungurească au picat ai noștri cu sutele, ba și cu miile de voturi, pe cari alegătorii români le-au dat candidaților guvernului. Dacă privim mai deaproape listele alegătorilor români proporția e cam aceasta: În cercurile ardelenesti, unde a pășit candidat național, alegătorii români sunt cam 55%—65%, pe când în cercurile ungurene 80%—95%. Și totuși ungurenii numai un singur deputat au putut trimite în dietă, și acesta poate de aceea a reușit așa splendid, fiindcă guvernul nu i-a pus contracandidat.

De unde se explică ținuta aceasta scandaloaasă a bănațenilor și ungurenilor? Căci

dacă e vorbă de alimentarea sentimentului național apoi ei sunt aceia, la cari, chiar la ei acasă apar foi puternice: „Lupta“, „Tri-buna“, „Drapelul“, „Poporul român“, etc. a căror râvnă, dragoste, fanatism pentru tot ce e național e cunoscut. Acolo sunt și puternice focare de cultură, de inimă națională, cum e guralivul Arad, Lugojul, Caransebeșul, Oradea, Beiușul. Ce poate fi cauza de oamenii acestia, cari au scos steagul nostru biruitor la alegerile trecute cu atâta mândrie, l-au trântit acuma în tină, tocmai, când am cugetat, că vom arăta guvernanților noștri, că ce suntem și ce știm face?

De ce a trebuit să compromită acești oameni cauza românească într-un mod așa de desăvârșit, tocmai acum când, după impunătoarea adunare dela Sibiu, trebuia să dăm puternice dovezi de unitatea acțiunii noastre politice și de solidarizarea desăvârșită a poporului român depe teritorul Coroanei Sf. Ștefan cu această politică?

Ținuta aceasta a bănațenilor și ungurenilor numai o explicare poate să aibă: lipsa de conducători și firea lor speculantă, de a vâna în toate după interese particulare. Că partea aceasta a românismului e în general lipsită de conducători, e lucru cunoscut. Aici nu caută pe preotul nici pe învățătorul Ardealului.

Cele două seminare din Arad și Caransebeș primesc la învățătură pe cine capătă. Că oare cu ce cultură, cu ce creștere părăsesc aceștia seminarele, nu căutăm, dar, că nu cu o desăvârșită cultură națională, nu cu o ținută binehotărâtă, cu un idealism desăvârșit, în ceea ce privește păstorirea turmei la care sunt trimeși ca conducători, aceasta ne-o arată faptele lor

Doară un singur noroc e pentru ei — ardelenii. Cei mai luminați, mai conștiențioși mai însuflețiți de progres, de cauza popo-

FOIȚĂ.

Impresiuni de călătorie.

Roma, 7 Aprilie 1910.

X.

Iubite amice!

În epistolele trecute mi-au rămas să amintesc de câteva lucruri mai remarcabile, cari nu pot fi trecute cu vederea nici unui român, ce vine pe aici. Aceste ni-am propus să le vizităm în zilele următoare. N-am putut însă să le facem după cum ne propusesem, căci deoparte fiind norocoși a dobândi primire la Sf. Sa Pontificele în cerc restrâns noi trei și cu o familie română locuitoare aici, la oaltă 8 inși, a trebuit să întocmim timpul astfel, ca să ne putem prezenta punctuos pe terminul fixat; iară de altă parte, timpul a început să fie de tot urât, cu ploaie mare, rece și vânt, încât și dacă am fi vrut, n'ar fi fost cu puțință să vizităm nimic în liber.

La recepțiunea publică, ce fusesem în săptămâna trecută au fost mulți peregrini, după cum am amintit. Cu ocaziunea asta însă, numărul lor a fost și mai mare, se poate zice, că au fost pe de 3—4 ori mai mulți. Patru sale mari erau pline, mai ales francezi și englezi, la cari erau atașați și

mulți nemți și italieni. Noi am fost primiți la 11¼ singuri noi de noi, cu multă afecțiune și dragoste părintească. Momintele aceste îmi vor rămâne neșterse din amintire în toate zilele vieții. După noi au urmat ceilalți mulți.

În aceeași zi după amiazi, mai îndreptându-se timpul, de dragul altor tovarăși sosiți din patrie, am mers a doua oară la basilica „San-Paulo fuori le Mura“, și cu acest prilej am vizitat mai de aproape nu numai interiorul, ci totodată și Curtea mănăstirei cu coridorul său în colonade de marmoră și forme, cari de cari mai variate și mai frumoase, în deosebite stiluri. Apoi am vizitat frontul bisericii spre Tiber, restaurat din nou prin guvernul italian și Vestibulul cel mare (Atrium și Baptistarium), după forma cea veche, cum era menită pentru Catehumeni. Basilica aceasta luându-o guvernul italian între monumentele naționale, își dă toată silința, ca să-o ridice și restaureze în vechea splendoare și însemnătate. Aici a înmormântat S. Lucina pe proprietatea sa, corpul sfântului Paul. Mai târziu Constantin cel Mare a zidit deasupra mormântului basilica aceasta, carea a trecut prin foarte multe schimbări până în timpul de față. Cu o cale ne-am abătut mai spre sud și la „San-Paulo alle Tre fontane“, unde a fost decapitat S. Paul și dupăcum spune tradiția, capul despărțit de trunchiu a sărit de trei ori dela pământ și în locurile acele au

isvorât trei fântâni cu apă de gust și temperatură diferită. În amintirea acestui miracul s'au zidit acolo trei biserici. Ținutul acesta, ce eră mai de mult pustiu și foarte nesănătos din cauza frigurilor de malaria, ce grasau pe acolo, astăzi s'a transformat cu totul prin pădurile de Eucaliptus, ce au plantat călugării trapiști și s'au făcut ca un rai. Din Eucaliptus pregătesc și un vinars excelent.

Sâmbătă în 2 April dimineața fiind un timp de tot frumos, am făcut o mică excursiune în munții Sabini. Am plecat cu trenul preste Campania Romei spre nord. Un ținut presărat cu monuminte vechi, ruini, case, vile, grădini frumoase, pe alocure loc arat cu sămănături frumoase, mai mult însă pășune; pe unele locuri pământ sterp, stâncos și neroditor. Dar pentru aceea și acest din urmă tot deajuns de rentabil, căci afară de un strat subțire de humă din suprafață, întreg subsolul e parte piatră de clădit, parte nisip, așa numitul „puzzola“, ce se folosește de tencială la toate clădirile Romei și carele se întărește mai bine decât cementul de pe la noi. Piatra e parte tuf; o specie de formațiune vulcanică, vârtoasă ca basaltul și granitul, cu granule încă și mai mari ca acesta, dar de culoare închisă, aproape neagră. Din piatra aceasta sunt cele mai vechi clădiri ale Romei. Pe lângă tuf regiunea de lângă Tivoli e bogată în piatră de marmoră, travertin și granit, din cari afli la tot pasul

rului nostru în Bănat, în țara ungurească, sunt acei preoți, acei învățatori, cari au trecut din Ardeal acolo. La alegerile aceste preoții noștri uniți peste tot, dar mai ales cei ce au trecut din Ardeal acolo atât s'au purtat de brav, încât au pus în respect pe candidații guvernului. Cu toate, că unii domni folositu-s'au de toate armele, ca să-i capaci-teze, adusu-lea puternice motive *confesionale*, n'au folosit nimic, tinerii noștri preoți, trecuți mai toți de aci din Ardeal în Bănat, nu numai, că au mers în frunte să voteze pentru candidații naționaliști, dar au fost cei mai hotărâți luptători pentru cinstea steagului național. Căci bine să ne însemnăm: conștiința națională merge alături de cultura națională. Nu prin distrații ușoare, cetire și mai ușoară, educație speculativă de a trăi ușor, de a vâna după protecție și după sprijinul domnilor mari vom putea deveni adevărați conducători ai poporului. Înțeleg conducătorii, cari înșiși cred, la ceea-ce îndeamnă pe alții, ba ei merg la toate înainte. O temeinică cultură națională vor crea numai adevărații apostoli, cari nu se vor feri de săracie, ci se vor feri de a specula cu poziția lor în popor, gata fiind totdeauna a-și pune sufletul pentru turma, ce o au în grije.

Să vedem acum poporul de aici. Asta e un curios popor. Popor, ce nu și-a înțeles rostul niciodată, ci și-a pus mai totdeauna brațul, sufletul său în serviciul aceluia, care îi promitea, și dela care aștepta mai mult. Nu e ceva întâmplător, că Horea nu în Bănat s'a născut, nici acela, că Iancu, Axente și ceilalți au luptat în Ardeal, căci e mare întrebare dacă pe acolo aveau rădăcini? Sunt oamenii aceștia mai toți oamenii interesului, cari nu vreau să știe, că afară de interesele particulare, mai sunt și interese mari naționale.

De aici se explică, antagonismul acesta

dintre Bănățan și Ardelean atât de pronunțat, că în mai toate manifestările publice, bănățenii țin a fi altcum de cum suntem noi ardelenii, și că vorbele lor nu acopere totdeauna faptele.

Să înțelege că pe cum sunt oameni slabi într-o parte, tot așa sunt oameni de sentimente în cealaltă. Că sunt și în Bănat oameni de o inimă românească vrednică de toată admirația, nu se poate nega. Dar că aștia, încă sunt departe de a fi marea majoritate e lucru ce nu se poate ascunde.

Cât despre Bihor, Sătmăr, Maramurăș aici e tot în somnul cel de moarte. Aceștia chiar că sunt lipsiți de conducători. Preoții lor eșiți mai toți din școli străine nu au idee de istoria neamului lor și de aspirațiile aceluia. Astfel ignoti nulla cupido, crede aici fiecare, că pentru el lucrul cel mai cuminte e, să mănânce grămada de pâine, ce i-a pus-o Providința dinainte. Cu toate că poporul acesta e în sentimente cu mult mai înălțat, decât cel din Bănat și la ori-ce manifestare a sufletului românesc el tresaltă îndată. Dar pentru el trebuie să vină încă cineva să-l trezască din somnul cel de moarte.

Iată încă una din cauzele căderii noastre la alegerile din Bănat și țara ungurească. Lipsa de conducători înțelepți mai ales în Bănat și țara ungurească și poporul, care nu vrea să știe de interesele generale ale românismului, ci speculează pentru interesele lui particulare. Iar în Bihor etc. un popor care doarme încă și cine ști de se va trezi vreodată.

Ei bine cu un astfel de popor nu se poate face politică națională. Un popor, care dă așa semne de caracter, de statornicie, de nepăsare compromite lupta noastră națională la tot pasul. Că se poate, că al nost candidat să iasă cu o majoritate de mii de voturi la alegerea trecută, iar acum să

cadă cu tot atâtea mii, că alegătorii, cari la alegerile din 1906 au luptat fanatic pentru biruința candidatului național, au trecut acum în tabăra contrară fără pic de scrupul, votând în contra candidatului național cu sutele, cu miile chiar, e un fenomen, ce nu are părerche în viața popoarelor conștii de lupta, ce o poartă. E aceasta o oștire, de care comandantul de loc nu e sigur, că oare ce atitudine ia în fața dușmanului. O oștire în care încredere nu e permis să ai, chiar și când dă cele mai mari dovezi de curaj, de statornicie, glăsuind înainte pentru ținuta deamănă, ce o va avea.

Ce s'ar fi ales acum din sașii noștri, dacă ei nu lucrau în solidaritate unul cu altul, ci vâna fiecare după interesele lui particulare, ce i-le dictă momentul? De mult nu mai însemnau nimica în viața de stat, iar de vre-o instituțiune de a lor vorbă nu mai putea fi.

Una ținem să zicem, că fără conducători harnici, fără popor conștin, fără solidaritate, fără disciplină nu putem face politică națională. Conducătorii poporului nostru trebuie să fie convinși de aceasta, ca de ziua de mâine, și în convigerea aceasta au datorința de a lumina, a deșteptă poporul dela sate. Unul singur nu poate face nimic, fie acela mai înțelept decât Solomon, mai viteaz decât David, nici mai mulți nu vor face aceia, ce credem, că pot face, dar toți la oaltă într'un gând, într'un suflet facem tot, tot dela Alfa până la Omega.

Au fost greșeli în trecut, să nu mai fie în viitor. Și dacă sunt greșeli, cari nu e posibilitate de a le curmă, e datorința conducătorilor, să le constate acelea și pe cei păcătoși să-i scoată din sinul nostru, ca pe niște vameși.

în toate clădirile Romei, din toate timpurile. De aci s'au zidit între altele întreg Coloseul și Basilica Sf. Petru din Vatican. Nu e mirare dar, dacă vechii romani, ca și vecinii lor Sabini și Etrusci, s'au datat de timpuriu a-și zidi case și monuminte atât de solide, având la îndemână materialul de lipsă de primissima calitate atât în piatră, cât și nisip potrivit.

În apropierea băilor de piatră de lângă Tivoli, se află izvoare bogate de apă pucioasă; bogate atât după cantitatea apei, cât și după conținutul de pucioasă, încât colorarea apei e albă și din depărtare să simte mirosul greu de pucioasă.

Izvoarele aceste așa zise „Aquaes Albulae Sanctissimae“ au fost vestile din antichitate ca scaldători pentru tot felul de mor-uri de piele, reumatism șcl. Și sunt până azi foarte cercetate (Bagni delle Acque Albulae).

În dreapta, spre sud-ost dela aceste, la câțiva km. se află în vechime vestita Villă alui Adrian într'un loc foarte frumos, de o estensiune mare, ce se vede departe și se poate cunoaște prin pădurea sa de cupreși și alți arbori frumoși. Împăratul Adrian a încărcat-o cu toate bogățiile pământului și ea cuprindea în miniatură întreg imperiul roman, în epoca de strălucire a domniei sale, reprezentând toate țările imperiului, dimpreună cu toate prestațiunile și bogățiile artelor, ale științii, solului și lo-

citorilor aceluia. În decursul veacurilor po-doabele aceste au dispărut; dar și până azi mai sunt încă aci o mulțime de rămășițe de ale splendoarei antice.

Dela băile de pucioasă, linia ferată o iea spre munții sabini, urcând trece printre vii și grădini frumoase, apoi după câteva șerpuituri și patru tunele pe coastele stân-coase din nordvestul râului Anio, ajungem în orașelul Tivoli.

Încă înainte de a intra în orașel, ne surprinde după eșirea din fiecare tunel în mod de tot plăcut, căderea imponentă și de tot frumoasă a râului Anio, dela o înălțime de peste o sută metri, care ni-se prezintă în diferitele sale ramificații și variațiuni de cascade și cataracte.

Cascadele acestea, coastele romantice ale dealului, poziția înaltă și frumoasă a orașelului, vegetațiunea cea bogată mai ales spre Campania Romei, clima cea plăcută și sănătoasă a regiunii acestuia, într'un cuvânt, toate au contribuit încă din timpurile cele mai vechi, ca să facă din orașelul acesta locul cel mai plăcut de vilegiatură și cel mai cercetat din împrejurimea Romei.

Nu ne mirăm dar, dacă patricianii cei mai bogați și cei mai puternici ai Romei antice din toate timpurile, și-au zidit pe întrecute vile aici și au locuit o parte mare a anului în ținutul acesta

Nesfârșitele inspirațiuni poetice ale nemuritorului Horatius, conțin mii de amin-

tiri despre frumsețile naturii din aceste locuri, despre plăcerile și fericirile vieții idilice, petrecute pe vremurile sale în văile cele frumoase ale munților sabini.

În timpurile acelea munții Apenini peste tot, și așa și munții Sabini erau acoperiți cu păduri, nu erau așa devastati cum sunt azi, prin urmare, întreg ținutul și coastele munților aveau o altă înfățișare.

Destul, că Tivoli de astăzi a fost vechiul Tibur, pe carele Horatius îl preamărește în poeziile sale¹⁾.

Aici a stat între alte multe, chiar aproape de cataracte și vila ospitalieră a prietinelui și patronului său Mecenas, ce covârșia în frumsețe, bogății și obiecte prețioase de arte toate vilele din împrejurime ale contemporanilor săi.

Aici, în vila lui Mecenas, în tovărășia plăcută a prietinelui său, pe carele într-una din odele sale îl agrăește cu cuvintele: „O, et praesidium et dulce decus meum!“ — adică, O, tu tăria mea și scump odorul meu, a petrecut acest mare poet o parte însemnată a vieții sale. Aici și-a trăit zilele cele mai plăcute ale vieții, în liniște și repaus dulce, pe cari le preamărește mereu în poeziile sale, retras de sgomotul lumii și de ipocrisia vieții orășenești. Aici, în colțișorul

¹⁾ Liber Carminum I. 7. 11. II. 6. 5. II. 18. 14. IV. 2. 30. Satirarum I. 7. 16. II, III. Epistolarum I; 7. 15. șcl. nenumărate locuri.

CORESPONDINȚE.

Dela alegeri.

Onorată redacțiune!

Pătruns de dorul de a lucra și eu pentru reușita candidatului nostru național, pentru reușita slăvitului Dr. Lucaciu — după cât plăpânde-mi puteri îmi vor putea ajuta am plecat în 28 l. c. la Beiuș. Barbarismele nevrednice nici de cele mai întunecoase părți ale Asiei, mișeliile cele mai revoltătoare mi-s'a dat să le experiez aici. Pe drumul dela Oradea-mare până la Beiuș la fiecare gară se scoborau împănăți de jandarmi și în special la Ceica cercul nerușinatului vicar Mangra. Ajunși în Beiuș primpretorul ne trimite vorbă (fiindcă eram mai mulți tineri) prin Dl. D. Lascu, care atunci a fost somat să părăsească Beiușul ca și noi să ne ducem (spunea că suntem din România, la ceeace dl Lascu le-a răspuns, că suntem din aceea Românie a cărei capitală e Budapesta). Vicariul Mangra după ce și-a sfârșit turneul în cercul său nu s'a rușinat a veni și în cercul Beiușului agitând pentru reușita lui Rednic și blăstămând cu crucea în mână pe alegătorii ce nu vor vota cu guvernul. În 29 sara am însoțit mai mulți inși pe Dr. Lucaciu la Vășcău, abia am ajuns însă și Măria sa primpretorul Tempeleanu ne somează prin sergentul de jandarmi a ne prezintă înaintea sa. Ne-am prezentat și după ce ne-am legitimat a zis, că acolo ascultăm academia.

I-am răspuns, că aceea pe el nu îl privește. Ne-a somat ca să-i dăm armele ce le avem la noi, i-am dat un briceag, o țeruză și un îmbumbător de păpuși, altceva nu am avut. Am fost escortați cu proximal tren la Beiuș fiind și atacați pe drum până la gară de vre-o 5 unguri și tocmai când să le răspundem și noi au sosit jandarmi, semn, că au fost puși la cale. În ziua de 30 Maiu, iar ne-am dus la Vășcău de data aceasta nu am mai fost escortați, ci siliți a durmi cu toții la un loc pentru a nu ne putea împrăști prin sate în decursul nopții, fiind păziți de jandarmi. Bilete de legitimare au căpătat numai cei de loc din Vășcău dar încă ce bilete, eră scris pe ele, că din casă în casă nu e permis să umbli, poporul la un loc nu e permis să îl aduni, de vorbit nici nu mai incapa îndoială, că nu eră permis să vorbești. Comuna Vășcău a bătut-o Dumnezeu cum nu se poate mai aspru punându-i după cap un protopop gr.-or. Desean, care nu s'a sfiit a îndemna pe sergentul jandarmilor să fie mai aspru față de alegătorii părintelui Lucaciu, care îndemna poporul să voteze cu Rednic zicând că părintele Lucaciu e rom.-cat., că nu are barbă și mustață.

Așa dară că e nostim. Prin păduri, pe căi neumblate au ajuns partea cea mai mare a alegătorilor Dr. Lucaciu în Vășcău în locul designat pentru concentrare. Tot sărind prestă garduri am ajuns și noi în mijlocul alegătorilor. În Beiuș în toate stradele au fost trase cordon

de miliție. Numai cei, cari am avut pantlice de bărbați de încredere, am putut conduce alegătorii în târgul de vite, locul designat pentru tabăra noastră.

Înaintea fiecărei cete de alegători mergeau 20 de militari tot în urma lor și pe de margini. Cu câte 10—30 de coroane au fost cumpărat un vot. Tărcaienii au căpătat 3000 de florini numai pentru ca să facă gălagie în tabăra noastră. Nu le-a succes. Președintele alegerii a trecut peste pragul funcțiunii sale îndemnând alegătorii, să voteze cu Rednic. Cătră seară pe alegătorii cari deja au votat i-am petrecut până în capătul Beiușului nelăsându-i altmintreli să se depărteze. Alegătorii noștri abia au fost 960 dar oameni cu inima cuprinsă de sentimentul național. În tabăra părintelui Lucaci abia am putut numără 4 preoți gr.-cat. din 80 câți sunt de toți gr.-cat. și orientali și 3 profesori de ai gimnaziului din Beiuș, ceialți s'au abținut dela vot afară de Farcas care nu numai că a votat pentru Rednic, ci a fost și unul dintre corteșii săi cei mai de seamă. Sara după sfârșitul alegerii eu dimpreună cu doi domni stau la o fe-reastră ce dă spre tabăra contrară când deodată s'au slobozit două focuri de revolver cătră noi. Am avut noroc cu rolourile cari erau de fier căci la din contră poate acolo ne rămâneau ciolanele. De lege, dreptate, simț omenesc, nici vorbă tot atât ori că trăim în Ungaria ori în centrul Africii.

Cor.

acest favorit al naturii și-a primit o parte mare a inspirațiunilor sale poetice, din cari toate transpiră pe lângă știință frumoasă o filozofie adâncă a vieții, o îndestulare și mulțămire sufletească deplină, precum rar aflăm la alți muritori, cum și cele mai frumoase sentimente și principii etice, cari formează caracterul său candid, ce îl înalță mult peste contemporanii săi, tare cufundați în desfrân și corupția veacului.

Mecenas, spre ai face plăcere, i-a și dăruit cu prilejul dedicării primei cărți din satirele sale, nu departe spre nord dela Tibur, o vilă și moșie, la carea nu s'a așteptat. A primit-o însă și ținut până la moarte; nu din poftă de avere, ci din stimă față de patronul său și din dragoste cătră frumsețile naturii și a vieții ticnite dela țară.

Tibur are un trecut mai vechiu decât Roma. Ulițele sale strâmbe și strâmte, multele case vechi, felul clădirii lor, materialul din care sunt zidite, precum și întreagă poziția sa, așezată deasupra cataractei în locul acel ridicat, ce dominează Câmpia Romei și deschide o priveliște frumoasă până la Marea Tirhenă, toate militează pentru vechimea acestui orașel.

Despre vechimea lui mai dovedesc și o mulțime de rămășițe antice.

Chiar la marginea deasupra cataractei sunt două zidiri vechi, foarte bine conservate: templul Sibylei și templul Vestei. Cel din urmă e o clădire rotundă, cu colonadă în

jur, iar în lăuntru cu sanctuar; seamănă întru toate cu templul Vestei din Roma din „Piazza della Bocca della Verita“ de lângă Tiber și cu ruinele templului Vestei din Forul roman.

Templul Sibylei e din quadrate mari de tuf, întocmai ca resturile din zidurile cele mai vechi ale Romei. Aceste sunt monuminte foarte prețioase.

Cataracta râului Anio e de toată frumseța; o raritate a naturii.

Râul numit părăsește tocmai aci regiunea cea muntoasă și alvia sa stâncoasă, pentruca să-și continue drumul pe câmpia Romei, până în Tiber.

Terenul, pe carele curge la Tivoli și pe carele se află întreagă comuna, e tot stâncă și peatră de var, prin carea râul și-a făcut cale, scobind și măcinând părțile mai moi și lutoase, astfel, că întreagă coasta dealului a devenit cu vremea găurită și cancellată de valurile spumegoase ale râului. Multe cavități și peșteri și-a făcut apa în părțile petrii de var, precum sunt Grotta lui Neptun, Grotta Sibyllelor și altele, prin cari năvălind valurile, fac un vuiet fioros și asurzitor, ori căzând treptat formează cele mai frumoase cascade, admirate de toți vizitatorii, luțpând din timpurile cele mai vechi.

Spre a încunjură smăcinările țermilor din oraș și exundările râului, carele se strămtorește aci între coastele dealurilor deoparte și oraș de cealaltă, s'a tăiat pentru matca

principală a apei un tunel, ce duce direct la o cădere principală în afunzime de cel puțin o sută metri. E grandios aspectul acestei căderi de o massă atât de mare de apă! Cărări șerpuitoare, cu răzămători de margini duc pe coasta piezișă și umbroasă a stâncii până jos, și cruciș curmezis, pentru a putea contempla și admira acest fenomen interesant al naturii, carele privit din diferite părți și puncte, ni presintă priveliști cari de cari mai frumoase și mai vrednice de admirat, mai ales în zilele frumoase senine și în oarele dinainte de amiază. O panoramă ce nu se poate descrie!

O parte din apa râului e derivată spre vest, în partea din jos a orașului pentru instalațiunea electrică din Roma. Oare câte puteri de cai ar face forța motrice ce se pierde la cataracta principală, numită „Cas-cata grande“? Cred, că nu zeci ci sute de mii! Aceste încă se vor valoriză cu vreme, numai cât nu li-a sosit încă timpul.

Un lucru vrednic de amintit mai e la Tivoli, Vila d'Este, astăzi proprietate a principelui nostru de coroană Francisc Ferdinand.

E așezată pe coasta sud-vestică a orașului Tivoli. O clădire grandioasă model, în stil renaissance, zidită de cardinalul Hyppolit d'Este, fiul vestitei Lucreția Borgia, pe la an. 1549, după un plan și dimensiuni de tot grandioase, dar până astăzi încă nesfârșită deplin. O mulțime de chilii mari, frumos depinse și decorate, dar toate nelocuite.

Noutăți.

Antichitate. În Budapesta un muncitor a aflat un inel vechiu e scris pe el cu litere cirile că a fost în proprietatea lui Radu, domnul țării românești din secolul al XIV. — Să vinde, valoarea lui deja până acum e socotită în 20.000 coroane.

Promoție. Dl. *Aurel Moldovan* din Blaj, Sâmbătă în 11 Iunie a. c. a fost promovat doctor juris, la Universitatea din Cluj.

Avis medicilor români. Pretura din Agnita (Szentágota) a publicat concurs la postul de medic cercual pentru cercul Metșdorfului comit. Târnava mare. La acest cerc aparțin opt comune cu populație în majoritate română. Terminul de concurs expiră în 30 Iunie n. Cererile sunt a se ajusta conform dispozițiilor cuprinse în articolul de lege XXXVIII. din 1908. Concurenții pe lângă cunoașterea limbei maghiare, au de a dovedi și cunoașterea limbei române și germâne.

O rectificare. Ni-se cere cu insistență publicarea următoarelor șire: Onorată Redacție! Vă rog să binevoiți a publica în prețiosul zinar „Unirea” răspunsul meu la scrisoarea Mahaceanului din foaia „Liber-tatea” nr. 20 în care subscrișul am fost mârșit pe nedrept în modul cel mai tendențios de un Măhăceanu plin de răutate, fără de a mi-se da posibilitatea să mă apăr. Intreaga scrisoarea Măhăceanului o declar de mincinoasă și contrară adevărului. Nu-i drept că mi-am promis votul candidatului partidului muncii, din contră am zis, că noi vom vota numai pentru un naționalist, s'au în lipsa acestuia, pentru cel ce va fi pentru votul universal. În cercul Vințului-de-sus au candidat numai unul guvernamental și unul afară de partid, așa nu mi-am promis votul nici unuia și nici nu am luat parte la alegeri. Ce se ține de partea referitoare la școală, zic numai atât, — nici nu merită Măhăceanul meu să înșir mai multe — că dacă toate școlile noastre ar stă ca cea din Măhăciu, nu ar fi rău; cât zel și energie a trebuit să o aduc la starea în care — e

Intrând în lăuntru, îți pare o casă de jale, părăsită și pustie. Nimic, ce te-ar atrage și învioră...

De pe ferești și din balcoane se întinde o priveliște minunată asupra parcului și Câmpiei depărtate.

Parcul e de o estenziune mare și de toată frumusețea. Cărări mari, frumoase în lung și lat în diferite zig-zaguri, cu vegetație bogată, îmbodobite cu flori și adumbrite de tot felul de arbori. Mai ales cupreșii uriași și frumoși îți fac o impresie adâncă. Îți vine oarecum să crezi, că simbolele aceste ale doliului, sunt anume aci, ca să facă tovarășie celor din vale, dela *Vila lui Adrian*, ce zace cevaș mai spre stânga, și dimpreună cu aceia să străjuească urmele mării de odinioară a stăpânilor săi și să jelească fericirea vremilor de mult apuse.

(va urma).

Nu-i puțin să isprăvești un lucru mic, dar e mai mult să începi un lucru mare.

*

Să curgă fântâni de argint la ușa oricui, și tot ar avea nevoie un om de celalalt.

astăzi, o știe bine Superioritatea mea bisericească și o știe și Măhăceanul din tufă, răutatea inimii lui însă la orbit. Măhăciu 12 Iun. 1910. Cu toată stima *Gavril Pop*, v.-protopop.

Sfințire de biserică. În Cricău se va sfinți nou edificata biserică în 26 Iun. n. urmată la 4 oare d. a. de o petrecere populară, iar sara la 8 oare de Concert condus de maestrul *Iacob Murășan*.

Examenul de maturitate cu elevii absolvenți ai gimnasiului nostru, s'a terminat luni în 14 crt. când deodată au depus examenii de corigență și alți doi respinși în Decembrie trecut. Resultatul foarte mult uimitor e următorul: Au fost declarați maturi cu *eminență* 11. adică: *Bozdog Ioan*, *Cernău Teodor*, *Hodoș Margareta*, *Moldovan Ioan*, *Moldovan Romul*, *Oltean Ioan*, *Pop Zaharie*, *Sebeșan Aurel*, *Sârbu Pavel*, *Stoichiția Iosif*, *Ungurean Virgil*; cu *bun* 18: *Biji Grigorie*, *Bratu Florian*, *Brătilălean Vir. Bunea Eugen*, *Buzdug Andrei*, *Cerghizan Vas.*, *Crișan Valer*, *Cucui Virgil*, *Deac Oct.*, *Domsia Iustin*, *Gârduș Septimiu*, *Giurca Lud.*, *Hârșan Oct.*, *Hossu Ștefan*, *Muntean Cornel*, *Oltean Alex.*, *Rus Ioan*, *Sârbu Ioan*; *maturi* 27: *Albini Aurel*, *Brinzei Ion*, *Călugăr Emil*, *Câmpian Sept.*, *Ciorța Ioan*, *Czincok Ioan*, *Frâncu Alex.*, *Ganea Iosif*, *German Laur.*, *Graur Emil*, *Miclea Iuliu*, *Moldovan Aurel*, *Oprea Mircea*, *Pop Alexandru*, *Pop Aurel*, *Pop Camil*, *Pop Silvestru*, *Rișca Emil*, *Șepeșan Sever*, *Stănilă Ilie*, *Suciu Ioan*, *Stupinean Liviu*, *Târnavean Georg*, *Tocaciu Ion*, *Velican Sept.*, *Vesa Avram*, *Vlăsa Vasile*; și au fost respinși din câte un studiu 6. La sfârșit comisariul ministerial dl. *Dr. Iosif Siegescu*, a adresat maturizanților câteva cuvinte călduroase felicitându-i pentru acest rezultat. Observăm, că dș. *Marg. Hodoșiu* e prima damă, ce a depus maturitatea la gimnaziul nostru.

Dela societate mes. rom. din Blaj. Subsemnații ni-am permis a ne adresa domnilor directori a băncilor noastre rugându-i să binevoiască a contribui cu o *coroană două la fondul casei împreunate cu hală de vânzare* a „Societății meserieșilor români din Blaj”. Apelul nostru până acum a întâmpinat bunăvoința următoarelor bănci: *Furnica*, *Făgăraș* ni-a trimis coroane 10— *Crișana*, *Brad* coroane 2— *Sătmăreana*, *Seini* 5— *Insoțirea de credit Acileu* 2— *Mercur*, *Năsăud* 5— *Cordiana Fofeldea* 2— *Economul*, *Cluj*. 2— *Noiana*, *Noul-săsesc*, 10— *Albina*, *Sibiu* 20— *Bihoreana*, *Oradea* 20— *Secășana*, *Ludoșul-mare*, 2— *Codreana*, *Băsești* 10— O parte din băncile noastre nu ni-a înțeles rugarea; crezând, că reflectăm la sume mari, cari li-ar deranja bugetul. Noi am cerut limpede o *coroană două* fără a avea pretenții la sume mari. Cu coroana am adunat până acuma dela inimile bune aproape la 4 mii coroane. Suntem conduși de principiul: *strop cu strop fac al mărilor potop*. — O *coroană—două* poate da ori-care român fără greutate, iar societatea noastră, — cu încetul ajunge la capitalul dorit. Tot la fondul casei au mai intrat următoarele contribuiri: *Dr. E. Doctor*, medic *Viena* 50— *Dr. George Popescu*, adv. *Turda* 25— *Ang. Caliani* prof. *Blaj* 10— *Mihalca George*, preot *Aghiriș*, *George Vlăsa*, capelan castr. în penziune, *Inoc*, câte 5 cor. *Iacob Truța*, notar *Pănade*, *Alesandru Gera*, administrator de domenii *Beiuș* 2— *Titu Morar*, preot, *Berghin*, *N. F. Negruțiu*, prof. *Blaj*, *Dr. Ioan Rațiu*, prof. *Blaj*, câte 2— *Dr. Emil Pop*, medic *București*, *O. Lugojanu*, prof. *București*, *D. Constantinescu*, director, *Ștefan Pop*, prof. *București* câte 10 cor. *Ioan Țetzu* mare comerciant, *N. Mircea*, mare comerciant *București* câte 20 l. *I. Enescu*, chemist *București* 6 s. *Albini*, publicist *București* 5 l. *Niculau Lugojan*, stud. *București* 2 l. *Aurel Marcu*, preot *Dumitra*, *Drăgan*, *P. Suciu* prof. *Blaj*, câte 1— Băncile noastre dimpreună cu domniile directori, cari le conduc, precum și ceilalți domni donatori sunt rugați să primească cele mai călduroase mulțumiri ale comitetului. *Blaj* la 15 Iunie 1910. Prof. *G. Precup*, prezident. *V. Suciu*, cassar.

† **Marcu D. Păscuțiu.** În 9 a. l. c. am petrecut la groapă pe vrednicul protopop gr.-cat. al districtului protopopesc Șiria pe: *Marcu D. Păscuțiu*. Au fost de față protopopii districtuali: *Augustin Târziu* (*Chereluș*); *Demetriu Nyistor* (*Bocsăg*); *Mihailu Lucuța* (*Șiria*). Între notabilități am observat pe deputatul cercului Șiria: *Dr. Ștefan C. Pop*. Din *Oradea-Mare* a venit *Arhidiaconul* și neobositul protopop al *Orăzii-Mari*: *Ioan Ghent*, carele în cuvinte alese și însuflețitoare a ținut o cuvântare funebrelă despre chemarea înaltă a preotului, arătând însușirile frumoase și vieța de preot adevărat a defunctului, O vorbire clasică și înălțătoare de inimă a fost acestal în numele clerului arădan vorbește apoi preotul din *Șimand*: *Ioan Turdeanu* descriind vieța și faptele vrednicului protopop, carele a fost sufletul și conducătorul înflăcărat al acestor districte arădane! Conductul funebrel a plecat apoi încet către groapă. Străzile orașelului frumos Șiria erau pline de inteligenți și popor, cari toți s'au adunat să petreacă la groapă pe simpaticul și vrednicul lor protopop. Pe cale a cântat duios corul plugarilor din *Berzova*. Astfel l-am petrecut la groapă pe neuitatul protopop și din inima noastră nemângăiată rugăciuni am înălțat la tronul Părintelui ceresc, ca în locul acestui bărbat vrednic, un alt luptător să ne trimită, carele cu fapta și vieța lui de preot adevărat să-i știe calca în urmă. Doamne ascultă ruga noastră, iar pe adormitul odihnește-l în pace! În veci pomenirea lui!... — *Unul din cei prezenți.* —

Băile Buziaș merită cu drept cuvânt numele de „*Nasheim Ungarn*”, căci are cea mai romantică poziție între băile din patrie, și deși abia de 12 ani se tratează și vindecă morburile de inimă, totuși multe sute de vindecați binecuvântă efectul vindecător al izvoarelor acestor băi. Băile Buziaș sunt deja recunoscute în toată lumea, ca băi de primul rang pentru vindecarea morburilor de inimă, de aceea cercetarea lor crește din an în an, cu atât mai vătos că proprietarul băilor *I. Muschong*, pururea gata de sacrificiu, cu neobosită diligență se silește ca Băile Buziaș — cari oferă bolnavilor cel mai delicat confort și distracție, pe lângă prețuri moderate — să le ridice în primul șir a băilor de cură din continent, făcându-le băi de lumea mare.

AGENT

destoinic se caută pentru vânzarea unui articolu în general întrebuințat în gospodărie. Oferenților, cari dispun și de cauție, li-se încredințează și încasările. Ofertele provăzute cu de-viza „P. M.” Administrația foii le spe-dează la locul destinat. (41) 1—5

Muschong. Băile Buziaș
Phönix apă minerală de Buziaș

SCUTITĂ DE BACTERII

apă minerală naturală

RECREAZĂ-VINDECĂ. RECREAZĂ-VINDECĂ.

S'a dovedit de cea mai cu efect contra morburilor de rărunchiu, de beșică, contra catarului cronic de rărunchiu, contra formării nisipului și a petri în beșica de apă.

Recomandată de medici.

Depositul principal e la *Gelb I. Blaj*.

(36) 19—?

Partea literară.

Icoane din luptele Bisericii.

de I. Roşiu.

(Continuare).

39

V.

Regenerarea Bisericii române ardeleno.

Catacombele românismului. — Ortodoxie multicoloră. — Poarta de aur a românismului modern: Sf. Unire. — La 1700 toţi Românii ardeleni s'au unit cu Roma. — Vaza şi puterea vitală a Bisericii neunite din regat: nulă. — Clerul neunit din Ardeal. — 1910 după Hristos. — Indolenţa noastră. — Care ar fi ideala preoţie pentru ziua de azi. — Ce ar trebui să facem...? — Politică sau credinţă...? — Rolul de azi al Bisericii neunite în Ardeal. — Biserica neunită un „non-sens” pentru Românii râvnitori la lumină. — Starea precară a Bisericii neunite. — Biserica şi cultura universală. — De ce nu progresăm mai cu zor...? — Inoc. M. Clain, Vulcan, Vancea, Pavel... — Regenerare: străbuna „Roma redivivă”. — Istoria naţională a Românilor e fătul Sfetei Uniri. — Cine a spălat ruşinea de pe noi în faţa lumii culte? — Drept-e? — Realităţi palpabile. — Vremuri de robie dobitocească. — Deia Roma — la Români!

Văzurăm icoana bisericii româneşti ardeleno la capătul veacului al XVII-lea.

Nu trebuie să uităm la locul acesta, că viaţa Românilor, cu deosebire a Românilor ardeleni — a fost şi este contopită cu soarta bisericii lor.

La sinul bisericii s'a crescut putem zice, întreg neamul nostru românesc. Chiar şi pe atunci, când această biserică servia toate interesele străine, — numai cele române nu, — în lungile veacuri de suferinţă şi resignare, acest neam evlavios şi-a iubit biserică şi aşa maşteră cum îi era — cu risicul de-a rămânea rob şi întunecat, — legându-şi strâns soarta sa de soarta ei, pentru a nu se mai desbăra nici-odată de dânsa.

Inteligenţa românească, multă-putină câtă avem de vre-o două veacuri încoaci, — toată a răsărit sub scutul bisericii, şi nu ne putem stăpâni a nu apăsa cu stăruinţă condeiul când mărturisim d'acapo, că *fiinţa noastră naţională, sântoasă românească*, — mai vârtos între împrejurările noastre politice, etnice şi fizice — *numai până atunci va continua a fi un puternic subiect conştient, pânăcând va gravita în biserică*; căci catacombele limbii româneşti, — la noi ardelenii, de vre-o două sute de ani încoaci — le-a format şi le formează biserică (V. şi Dr. I. Ardelean: Ist. diec. Orăzii-Mari II. p. 6.).

Asta e cea mai scumpă tradiţie naţională a noastră, de care nici un fel de putere pământescă n-are să se înstrăineze; — asta e pietatea, cu care datorim părinţilor noştri, dacă nu voim, ca cu mâni sacrilege să smulgem din trecutul istoriei noastre cele mai gingaşe pagini de evlavie românească; — şi tot asta: temeiul cel mai genuin al tuturor străvechilor noastre idealuri, adânc săpate în sufletul fieşte-cărui puiu de vultur românesc, — fie pe piscurile şi dealurile Peleşului povestelnic, — fie în braţele păcătoşilor Carpaţi.

Da. In biserică noastră regenerată, dela începutul veacului al XVII-lea încoaci, prin reunirea ei cu legăturile de sânge şi credinţă ale Romei: a reinviat de sub pulbera pristoalelor noastre orientale geniul tuturor dorinţelor noastre româneşti.

istoria ni-o dovedeşte splendid!

Căci, — să nici nu mergem prea departe — ce şi erau Românii d. p. sub calvinismul veacurilor trecute?

Ceice s'au ridicat între nobili: erau nişte trădători ordinari (conştiinţa nobiliei!), uitaţi de sine şi neamul lor, — nişte calvini neromâni, precum calvină şi neromână era şi biserica lor; — iar cei de rând: o masă de clăcaşi asupriţi, — bieţi muncitori fără nume.

„În munţi şi în vale, dealungul râurilor, în unghiurile stâncilor: tot sate de ale lor, fără avere, fără lumină, fără dreptate, suferite numai, de ceice aveau puterea, pentru că brazda cere braţe şi risipa strălucitoare a stăpânului se ţine din neagra muncă a robului” (Iorga: Sate şi preoţi p. 91).

Dacă într'un moment norocos, biserică, numită românească, nu s'ar fi reîntors cu credinţa ei spre Roma, azi poate numai numele sec ar fi mai rămas din noi, ca semn de pomenire; şi cine ştie, de nu tângeam azi mai rău chiar şi decât cu patru veacuri mai înainte, când ortodoxia — cea mult declamată de un vast regiment de naivi superstiţioşi — nu era ortodoxia românească, puţin cuprinzătoare, de azi, — nici măcar cea bizantină, ori slavă, ori rusească, ori cea sârbească şcl. ci era fanatică ortodoxie calvină-magiară, — şi când procesul de desnaţionalizare al Românilor era deja pus pe bună cale.

Un istoric magiar, conoscător al cauzei, ne face preţioasă mărturisire, că după desastrul dela Mahaciu (1526) — deci chiar în era reformată — partea de frunte a Românilor (inteligenţa!) s'a contopit în nobilimea magiară, iar poporul, rămas român, n'a fost decât o masă de proşti; — şi adaugă la alt loc: că, dacă Românii ar fi rămas şi pentru mai departe în braţele calvinismului (ortodoxie!) ar fi urmat nesmintit „*maghiarisarea deplină a poporului românesc*” (Jancsó Benedek: A román nemzetiségi történeke Bpest 1896, I. p. 548, 572 Vezi şi Dr. Aug. Bunea: Vechile Episcopii p. 149).

Pricepeţi, mă rog?

Pentru ceice au ochi de văzut, urechi de auzit, şi minte de a judeca: nu mai trebuie să se accentueze repetit, că, pe lângă astfel de condiţiuni, ce a însemnat reîntorcerea Românilor ardeleni la sinul străbunei Rome.

Şi asta ar fi bine să o ştie cât mai mulţi, ba toţi Românii iubitori de adevăr şi progres, — ca să nu mai întâmpinăm şi în scrieri volante mai recente absurdităţi supărătoase, cum aflăm şi în „Biblioteca naţională” — (Incolo foarte simpatică şi cu pricepere redactată) Nr. 15—17 pag. 25, unde vorbindu-se despre Biserica din Ardeal, i-se impută acesteia ca un rău: unirea ei cu Roma la 1700. — Şi asta în cadrul unor broşuri de popularizare! Să nu fie cu supărare, — dar nouă ni-se pare, că a susţine categoric o acuză grea caşi aceasta, fără cvenită studiere şi cumpănire prealabilă, e cel puţin: o uşurinţă prea mare dacă nu chiar: lipsa simţului de răspundabilitate în faţa marelui public, ce se îndoaie cu astfel de zarzavate istorice. — Când vom ajunge oare

şi noi Românii să depunem odată prejudiţiile copilăroase şi să ne studiem istoria proprie la lumina adevărului?

Zău, ne ispiteşte muntea a crede, că între Românii noştri ar mai exista şi azi idealişti luminaţi, cari — în butul inteligenţii lor — n'ar fi ajuns încă să ştie şi să priceapă ce-a adus şi aduce Roma pentru Români, — şi că: azi lumea românească cu orizonturi mai largi şi mai superioare a trecut deja de mult preste naivităţile banale ale acelora, cari ar mai susţine, că „ortodoxismul român”, fie chiar cel de azi, ar fi legea noastră străbună.

Pentru babe şi copii ar mai satisface poate poveşti de aceste, — pentru un inteligent însă, cu scaun de judecată la creri, ba.

Fără de sfânta Unire cu Roma — regenerarea bisericii româneşti, ardeleno mai ales, ar fi rămas o problemă îngropată poate pe veci. Sfânta Unire a readus pe Români nu numai la demnitatea lor de popor, ci chiar la creştinism, căci: „pe timpul când domniau turcii, preoţii Românilor nu aveau altă hirotonie (!), decât patentele (!) date de calvini (!) şi luterani, în înţelesul cărora le fu permis a funcţiona. Din biserică scoaseră deja icoanele şi sfinţele cruci, şi pe popor îl desvâţaseră dela sfânta mărturisire şi cuminăcătura... în aşa măsură, că deşi profesau ritul grec, în realitate însă trăiau ca ereticii”. (Dr. Ardelean: Ist. diec. Or. M. II. p. 22).

Cădea-s'ar Românilor, ca numai cu pietate să grăiască despre apostolatul vlădicului Atanasie şi acelor 54 protopopi şi 1563 preoţi, cari au iscălit actul sfinte: Uniri desăvârşite la 5 Sept. 1700 (I. M. Moldovan: Acte Sin. II. 117), prin care s'a deschis poarta de aur a vieţii şi viitorului pentru Românii ardeleni, — şi prin ei: pentru toţi Românii.

Istoria şi valoarea Sfintei Uniri „pe care au întunecat-o şi complicat-o patimi, uşoare de înţeles, dar dăunătoare statorniciei adevărului istoric” (Iorga: Sate şi preoţi... p. 166) îşi vor explica-o foarte uşor, iar vrednicile ei, fără păreche, le vor şti aprecia tot atât de uşor toţi aceia, cari, înzestraţi fiind dela Dumnezeu cu vederi, văd, cum Sfânta Unire „a sfărmat cătuşele calvinismului” (Dr. Bunea: Discursuri etc... pp. 581 un); — cum tot ea a scos la lumină poporul nostru ferecat în lanţurile iobăgiei” deschizându-i împărăţiile „de ştiinţă înaltă, de morală curată, de vârtuşi creştineşti şi de caractere ferme...”, — cum ne-a oltoit în „biserica universală a Romei, unde legea, limba şi obiceiurile străbune, cari constituiesc fiinţa neamului, şi-le poate păstră în legătură cu leagănul obârşiei noastre latine sub scutul glorioasei dinastii catolice a Habsburgilor...”, — cum ea ne-a dat „pleiada de apostoli luminaţi, rededeptând în noi conştiinţa latinătăţii noastre şi arătându-ne destinul nostru mare şi glorios...”, — cum ni-a dat în locul arhierilor slavo-bizantini şi calvini „Arhipăstori după inima lui Hristos, cari se coboară din strălucirea tronului arhieresc, mor în miserie cumplită şi surghiun amar mai bucurosi, decât să-şi tradeze legea şi neamul şi trăiesc

vieată de schivnic „cu legumi și ulei“, pentru-ca să poată hrăni la școală românească pe fiii poporului cu „pâne și furtură“; cum tot dânsa, Sfânta noastră Unire cu Roma „întemeiază fundațiuni grandioase“ și strigă din respireri cu vocea unui Inocențiu M. Clain, că „poporul român trebuie să fie recunoscut de-a patra națiune“; cum proclamă prin glasul fiului său Bărnuț, „independința națională“ pe Câmpul Libertății.

Dela sânul ei au pornit toate școlile noastre, începând cu școlile din Blaj; — dela sinul ei în George Lazăr schinteia științei de o duce peste munți; — ea ni-a crescut și ni-a dat pe cei trei luceferi ai literelor române: Șincai, Maior și Clain; — ea a înființat ziaristica română prin levii ei George Bariț și Lucob Mureșianu: și tot ea a crescut pe T. Cipar, „părintele filologiei române.“

Andrieu Mureșianu, din brațele ei a scris „Deșteaptă-te Române“, acest sugestiv memento al tuturor durerilor și aspirațiilor neamului românesc; — al ei „apostol a fost Pumnul, redeșteptătorul Bucoveninilor“... și așa am putea continua pomelnicul mai departe! Să ni-se arete o a doua poartă de aur a românismului, ca-și aceasta!!

În fata ăstorfel de adevăruri strigătoare la cer se vede mai clar, cât de nedrepte au fost neîntreruptele metehne împotriva Sfintei noastre Uniri, și cât de păgânească ură a putut stăpâni pe intriganții asmuțiți în contra ei de cătră calvini și sârbi (Dr. Bunea: Episcopii P. Aron și D. Novacovici p. 41). cari ambele tabere aveau duble interese de-a atrage pe Români la sine chiar atunci, când aceștia — dacă nu eră la mijloc îngereasca solie a Sfintei Uniri — s'ar fi prăbușit ori într-o prăpastie, ori în cealaltă, numai ca Români n-ar mai fi persistat.

Acestor gălăgioși sunt a-se mulțumi acele zilnice neînțelegeri, cari au sfâșiat trupul neamului nostru românesc în decursul veacului al XVIII-lea.

(Va urmă).

ALBUMUL BUNEA,
epus sub presă și în curând va apărea.
Să poate comandă dela autori precum și dela Librăria seminarului Teologic din Blaj.

Bibliografie.

A apărut:

Onisfor Ghibu: **Ziaristica bisericească la Români**, studiu istoric, Sibiu 1910 preț 2 cor. Studiul dlui Ghibu e doar prima lucrare pe acest teren și desigur poate și de mult folos celui ce va scrie istoria veacului trecut. Nu vom discuta de data aceasta apărerile de multeori cam parțiale ale autorului, ne mărginim a reproduce ca specimen ceea ce spune dsa de noi la pag. 109.

„La începutul anului 1891 locul „Foaiet bisericești și școlastice“ din Blaj îl ia „Unirea“, care are o notă nouă, ce o deosebește de toate celelalte foi unite de până aci, nota politică pe lângă cea bisericească. „Unirea“ dă deci articole de conținut foarte variat, politic, bisericesc, literar, cultural, economic, și în privința aceasta e de acelaș colorit cu

organul oficial al arhidiecezei neunite din Sibiu, cu „Telegraful Român“. În coloanele ei s'au publicat dela 1891 până astăzi multe tratate serioase și interesante sub toate raporturile. S'au dat între altele și serioase cercetări istorice, al căror adevăr istoric a fost însă tras la îndoială de cercetătorii istorici ai bisericii ortodoxe. „Unirea“ a dat atenția cuvenită tuturor chestiunilor vitale ale bisericii greco-catolice, luptând și față de guvern, întrucât putea, și luptând și pentru o luminare a clerului ei.

„N-au lipsit nici încăierări cu „Telegraful Român“ din Sibiu pentru chestiuni dogmatice și de ordin istoric, ceea ce însă n'a contribuit prea mult la răcirea relațiilor dintre cele două biserici. „Unirea“ apare și astăzi.“

România mezőgazdasági és szocialis viszonyai irta **Barabás Endre**. Kolozsvár 1909 (VIII. + 125). Sub titlul de mai sus a apărut o interesantă carte scrisă în limba maghiară. E o minuțioasă cercetare asupra unor chestiuni de ordin social, politic și economic, cari agită mereu societatea și lumea politică a României. Tratează mai ales legile aduse după răscoalele țărănești, aplicarea acelor și situațiile create de ele în politica și dezvoltarea țării. Autorul așa se vede, că a făcut întinse călătorii în țară, unde a avut ocaziune să cunoască toate cu deamănuntul. Vorbește cu multă căldură despre rolul și munca extrașcolară a învățătorilor și învățătoarelor dela sate și concludă într'acolo, că aceștia sunt elementul cel mai de ispravă, cari lucră cu toată abnegațiunea, cu toată insuflețirea pentruca poporațiunea dela sate să iese la lumină. Că ce muncă desvoaltă acești învățători ne uimesc datele, ce autorul le publică în cartea sa! O carte foarte interesantă. Celce vrea să cunoască raporturile sociale economice ale țării românești, create de legile de după răscoalele țărănești, cetește cartea aceasta cu mult folos. Mai ales, că studii de aceste interesante și instructive la noi nu se prea scriu. La noi mai mult palavre, cari așa de bine umplu coloanele foilor cu toate, că mai mult drept am avea noi se cunoaștem mai deaproape țara românească, decât alții.

În editura „Minerva“ au apărut o lungă serie de volume din biblioteca sa populară:

Nr. 64. **Nuvele** de Dr. Anunzio, Zucoli, Ojeti, traduse din italienește de N. Pora.

Nr. 65. **Prăvălia la doi crape**, nuvelă de Theuriet, traducere de Dna Sofia Nădejde.

Nr. 66. **Zola: Cum mor oamenii?**

Nr. 67. **Turgeneff: Întâia iubire** traducere de Perianu.

Nr. 68. De Amiris: **Din împărăția iubirei**, traducere de Hasnaș.

Nr. 69. **Theuriet: Amintiri și nuvele**, traducere de Dașcovici N.

Nr. 70. **Taine: Despre natura operei de artă**, traducere de M. Sadoveanu.

Nr. 71. **Murger: Balade**, traducere în proză de G. Nalbă

Nr. 72. **Grovei: Datinile noastre la nuntă**, o scriere bine făcută de un foarte bun cunoscător al poporului țaran.

Nr. 73. **Liviu Marian: Suflete stinghere** nuvele și schițe de apreciatul scriitor bucovinean.

Nr. 74. **Gorki: Conovalon**, traducere de Răduț.

Nr. 75. De Maistre: **Siberiana**, traducere de Vas. Sadoveanu.

Nr. 76. **Boteni: În zile de vacanță**, povestire ușoară în o plăcută și curată limbă.

Nr. 77/8. **Turgeneff: Apele primăverii**, traducere de I. Constantinescu.

Publicând această serie de volume, constatăm, că traducerile din această bibliotecă luate din scriitorii cei mai de seamă.

„**Apărarea viilor de peronosporă**“ de **Niculae Pop**, o broșurică, ce descrie amănunțit cum și când trebuie să ne apărăm cu mai mult efect viile de peronosporă și înfăimare. Broșura se dă gratuit acelor cari procură cartea „Sădirea și cultivarea viei“ de acelaș autor. Separat costă franco 25 fil. Se poate procura dela Librăria Seminarului teol. gr.-cat. precum și dela autor, în Blaj.

Principiile fundamentale sau **generale ale religunii creștine**, pentru școlile medii și institutele pedagogice de **Dr. Vasile Suciu**, profesor de sf. teologie și de religiuine. Prețul: 1 cor. 20 fil. Se află de vânzare la Librăria Seminarului Teologic gr.-cat. din Balázsfalva—Flaj.

1. Teologia dogmatică fundamentală de **Dr. V. Suciu prof.**

vol. I. **Apologetica creștină** fec. 5.3.00

vol. II. **Tradițiunea și Bis.** fec. 5.30

2. Teologia dogmatică Specială.

vol. I. **Dumnezeu Unul, sf. Treime, Dumnezeu Creatorul, Intruparea**

Domnului și Grația. fec. 7.30 cor.

vol. II. **Sacramentele și Eshatologia.** fec. 7.30 cor.

3. Hipnotism și Spiritism 1.50

Preaveneratul Conzistor Arhiepiscopesc e permis să se poată procura aceste cărți din caselle bisericești pentru biblioteci. — Să află de vânzare la Librăria sem. teol. Blaj—Balázsfalva.

Principii morale sau etice ale religunii creștine, pentru școlile medii și institutele pedagogice de **Dr. Vasile Suciu**, prof. de sf. teologie și de religiuine la gimn. sup. Cu aprobarea Superiorității bisericești. Balázsfalva—Blaj 1909 Tipografia și Librăria Seminarului teologic gr.-cat. Prețul: 1.60+10 fil. porto. Se află de vânzare la Librăria Sem. teol. gr.-cat. din Blaj.

PSALTIREA Profetului și Împăratului DAVID.

Prețul: crud 2.20, leg. în pânză 3.— leg. în piele 4.— Se află de vânzare la Librăria Seminarului teologic din Blaj.

Vatra familiară de F. X. Wetzel tradusă de **Societatea „Inocențiu M. Clain“** a teologilor din Blaj. E o scriere foarte instructivă și interesantă. — Costă 40 fil + 5 fil. porto. Să află de vânzare la Librăria sem. teol. gr.-cat. din Blaj.

Monografia băncii populare „Gilortul“ din comuna Novaci, făcută de Dumitrăscu Bumbesti inspectorul și zelosul înființator al băncilor populare.

Ministerul r. Ung. de culte și instrucțiune publică prin ordinul său din 15 Ianuarie 1910 Nr. 144113—1909 a aprobat:

1. *Orarul general și particular pentru școlile primare cu 1, 2 și 3 învățători.*

2. *Planul de învățământ și îndreptarul metodic.* pentru școlile primare din Provincia Metropolitană gr.-cat. de Gyulafehérvár-Fogaras—Alba-Iulia și Făgăraș. Aprobate din Conferința Episcopescă, ținută în 7 Septembrie st. n. 1909 Nr. 6693.

Balázsfalva 1909. Tipografia Seminarului teologic gr.-cat. — Opul întreg 4 cor.

Orarul se vinde:

Pentru școlile cu un învățător — 80

" " doi " 1'20

" " trei " 1'60

plus 20 *fil. porto* pentru fiecare.

La comandă să se spună apriori, că se dorește un orar pentru școala cu un învățător, ori cu mai mulți învățători — Altcum se trimite întreagă colecția, ce costă 2'30 cor. franco.

Atragem atențiunea oficiilor protopopesti și parohiale, precum și a învățătorilor noștri din Arhidieceza de Gyulafehérvár-Fogaras—Alba-Iulia și Făgăraș, dieceza Szamosújvár Gherlei, Nagyváradi—Orășii mari și din dieceza Lugos—Lugosului asupra hotărârii conferinței Episcopicești din 7 Septembrie 1909. Nr. 6693; prin care atât *Orarul*, cât și *Planul de învățământ și îndreptarul metodic* sunt obligatoare pentru toți

Comandă se pot face la **Tipografia Seminarială.**

Un admirabil tablou după originalul marelui pictor *Obedeanu* reprezentând pe:

MIHAI-VITEAZUL.

Cel mai războinic voevod, ne apare din acest tablou cu o putere de sugestie extraordinară. Se află de vânzare la **Librăria sem. teol. gr.-cat.** din Blaj. — Prețul tabloului cor. 1'50 fil.

A apărut: **Elemi Népiskola Értésítő Könyvecské** — **Indice pentru școlile populare primare.** Costă leg. 30 fil. + 10 fil. porto

Se află de vânzare la **Librăria seminarului teologic grec-catolic din Blaj—Balázsfalva.**

Proprietar-editor: **Aurel C. Domșa.**

Redactor responsabil: **Augustin Gruția.**

Loc deschis.

După morburi

este emulziunea lui SCOTT cel mai potrivit mijloc pentru de a preveni alte morburi. Cine folosește pentru prima oară Emulziunea SCOTT, rămâne mirat cât de repede reintregește puterile pierdute. Renumele bun, de care se bucură Emulziunea SCOTT pretutindenea, să bazează deosebit pe calitățile eminente și curate ale părților ei constitutive. Chiar și asupra celui mai debil stomac, asupra celui mai slăbit organism are Emulziunea SCOTT cel mai bun efect.

(50) 27-28

La cumpărarea Emulziei, luați amănăcițel măr- a de scutire alui Scott: Pescarul

Numai Emulzia lui SCOTT este adevărată și neîntrecută Emulziune de model!

Emulzia SCOTT e cea mai distinsă! Prețul unei sticle originale 2 cor. 50 fil.

== Să capătă în toate apotecele. ==

Jucărie de copil

este a spăla cu săpun de alui SCHICHT, că deodată și curățește și albește rufe, cruță toată truda și sfortărea.

(42) 1-5

Singurul institut de asigurare ardelean

„Transsylvania“

==== SIBIU ====

Strada Cisnădiei 5. Strada Cisnădiei 5.

==== recomandă ====

Asigurări împotriva focului

pentru edificii, recolte, mărfuri, mașini, mobile etc. în condiții avantajoase și cu premii ieftine.

Asigurări pe viață

(pentru preoți și învățători confesionali romani gr.-cat. avantajii deosebite) pe cazul morții cu termen fix; asig. de zestre și asig. populare pe spese de înmormântare. Mai departe contra accidentelor, infracțiilor (furt prin spargere) asig. p. pagube la apaducte.

Sumele plătite pentru pagube de foc până la finea anului 1909	K.	4,331,168-13
Capitale asigurate pe viață achitate		4,571,035-51
Starca asigurarilor cu sfârșitul anului 1909	foc	112,045-412
	vieță	10,847,132
Fonduri de întemeiere și de rezervă		2,309,387

Prospecte și informații se dau gratuit în birourile Direcțiunii și la toți agenții.

Persoane versate în achiziții cu cercuri bune de cunoștință se primesc în condiții favorabile în serviciul institutului.

(2) 21-52

La expozițiunea milenară din Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnătorii de clopote și fabrica de scaune de fer pentru clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

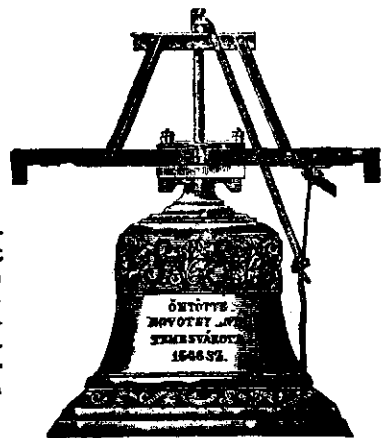
în Timișoara-Fabric

3:21-52

← clopotele gaurite →

de mine inventate și mai de multe ori premiate, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri după figura S și pentru aceea au un ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut și cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, așa, că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomandă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătătoare, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu ajustare de fer bătut — ca și spre turnarea de toace de metal.

Prețcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit și franco.